

Asia: VN/33301/2025

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan avointen korkeakouluopintojen aikaista työttömyysturva-oikeutta koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleiset kommentit

Työttömyysturvalakia muutettaisiin siten, että 25 vuotta täyttäneellä työnhakijalla olisi mahdollisuus opiskella rajoituksetta avoimia korkeakouluopintoja työttömyysetuutta menettämättä.

Sivista pitää hyvänä, että työttömien opiskelumahdollisuuksia parannetaan ja työttömyysetuuden saamisen edellytyksiin liittyvää hallinnollista taakkaa tältä osin vähennetään. Tämä osaltaan edistää Suomen tavoitetta nostaa koulutustasoa sekä edistää työnhakijoiden mahdollisuuksia työllistyä.

Kun avoimia korkeakouluopintoja voisi opiskella ilman vaikutuksia työttömyysturvaan, vaihtoehtoinen koulutustarpeeseen perustuva mahdollisuus työttömyysetuudella tuettavista omaehtoisista avoimista korkeakouluopinnoista poistettaisiin. Kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan myös alle 25-vuotiailla kotoutuja-asiakkaila on ollut mahdollisuus opiskella avoimia korkeakouluopintoja työttömyysetuudella. Tätä mahdollisuutta ei jatkossa olisi, koska myöskään muilla alle 25-vuotiailla tätä mahdollisuutta ei olisi, mitä Sivista pitää sinänsä perusteltuna.

2. Huomionne työttömyysturvalain muutoksista

Sivista huomauttaa, että yliopistolain 7§:n mukaan yliopistot voivat järjestää tutkintokoulutuksen lisäksi myös erikoistumiskoulutusta, tutkintojen osia sisältävää koulutusta täydennyskoulutuksena, avoimena yliopisto-opetuksena tai muutoin erillisinä opintoina sekä muuta täydennyskoulutusta. Ammattikorkeakoululain 10§:n mukaan "Ammattikorkeakoulu voi järjestää myös erikoistumiskoulutusta, tutkintojen osia sisältävää koulutusta täydennyskoulutuksena, avoimena ammattikorkeakouluopetuksena tai muutoin erillisinä opintoina sekä muuta täydennyskoulutusta".

Sivistan mielestä erillisopinnot tulee rinnastaa avoimen opintoihin. Ns. erillisopinnot vastaavat avoimen yliopiston/korkeakoulun opintoja, vaikka henkilö hakeutuukin opintoihin toista hallinnollista reittiä. Henkilö hakee oikeutta hänelle tarpeellisiin opintoihin ja yliopisto/korkeakoulu arvioi tapauskohtaisesti, myönnetäänkö oikeus. Erillisopinnot mahdollistavat avoimien opintojen tavoin opintojen tarjoamisen niille, joilla ei ole voimassa olevaa opinto-oikeutta. Erillisopinnot ovat tavoitteiltaan sekä toteutukseltaan samankaltaisia kuin avoimen korkeakouluopinnot. Erillisopintoja järjestetään mm. Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus JOTPA:n rahoittamana mahdollistamaan erillisopintoja aloille, joilla tarvitaan elinkeinopoliittisista syistä nopeasti uutta osaamista (esim. tietyt tekniset alat). Jos laki ei huomioi erillisopinto-oikeudella suoritettavia samansisältöisiä opintoja, syntyy perusteetonta eriarvoisuutta samankaltaisten opintojen välillä hallinnollisen kysymyksen vuoksi ("avoin" vs. "erillisopinto-oikeus").

3. Huomionne työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muutoksista

-

4. Huomionne esityksen vaikutuksista ja vaikutusarvioista

Sivista pitää tärkeänä, että kotoutujilla iästä riippumatta on harkinnanvarainen mahdollisuus suorittaa kieli- ja muita opintoja työttömänä ollessaan.

Yksi esityksen vaikutusarvion keskeisistä epävarmuuksista liittyy hallituksen puoliväliriihessä 2025 tekemään linjaukseen, jossa tutkinnon suorittaminen avoimilla korkeakouluopinnoilla tullaan myöhemmin mahdollistamaan. Tällä hetkellä avoimen väylän kautta siirtyy vuosittain tutkinto-opiskelijaksi noin 6 000 opiskelijaa. Määrä on nykyisin melko vähäinen, mikä rajoittaa mahdollista riskiä opintoetuksien korvautumisesta työttömyysetuudella.

5. Miten arvioitte tutkinnon suorittamista koskevan esityksen ja työttömien avoimen opiskelun helpottamisen yhteisvaikutuksia? Pidättekö todennäköisenä, että avointen korkeakouluopintojen kautta tutkinnon suorittavien osuus tulee kasvamaan merkittävästi verrattuna nykyisen avoimen väylän volyyymiin?

Sivista uskoo, että mahdollisuus tutkinnon suorittamiseen avoimen väylän kautta lisäisi työssäkäyvien aikuisten avoimien opintojen hyödyntämistä työn ohessa ja lisäisi mahdollisuuksia alan vaihtamiseen. Kysyntä todennäköisesti kasvaisi, jos avoimen tutkintoväylää markkinoitaisiin erityisesti aikuisille työssäkäyville joustavana mahdollisuutena suorittaa maksullisia, mutta kohtuuhintaisia opintoja.

Tällä hetkellä avoimen maksukatto on 45 euroa / opintopiste. Jo nykyisellä maksutasolla työttömyysetuudella avoimen tutkinto-opiskelu mahdollistuisi lähinnä niille, joilla on kohtuullinen ansiosidonnainen työttömyysturva. Tästä syystä on todennäköistä, että tutkinnon suorittaminen työttömyysturvalla ei merkittävästi kasvaisi. Nuorilla ei olisi tuettua mahdollisuutta hyödyntää avoimen tutkintoväylää, sillä henkilön tulee olla vähintään 25-vuotias hyödyntääkseen esitettyä työttömyysetuudella opiskelua.

Korkeakoulut järjestävät markkinahintaista täydentävää koulutusta jo nyt, mutta järjestäjänä toimii korkeakoulun omistama osakeyhtiö. Avoimen opintojen tehtävänä on toimia vaihtoehtona maksuttoman tutkintokoulutuksen ja markkinaehtoisten opintojen välissä.

Hallitus nosti keväällä 2024 avoimen korkeakouluopetuksen enimmäismaksuja 15 eurosta 45 euroon yhtä opintopistettä kohden. Toistaiseksi maksuja on korotettu maltillisesti.

6. Miten arvioitte, että tutkinnon suoritusoikeus avoimien korkeakouluopintojen kautta muuttaisi opintomaksuja

Sivista uskoo, että maksut nousisivat vähitellen riippuen eri toimialojen erityispiirteistä ja rakenteista sekä kysynnän laajuudesta. Oletettavasti korkeakoulut ottavat tällä hetkellä huomioon avoimen korkeakoulun yhteiskunnallisen tehtävän sekä eri alojen kysynnän ja toiminnan erityispiirteet päättäessään maksuista. Esimerkiksi taide- ja kulttuurialojen toimijat ovat pääasiassa itsensä työllistäjiä, joiden taloudelliset mahdollisuudet maksaa korkeita opintomaksuja edes työn ohessa ovat yleensä heikot. Taidealoja tarjoavilla korkeakouluilla on toisaalta paine nostaa maksuja, sillä taidealojen avoimen koulutuskin on usein kallista. Jos avoimen tutkintoväylä tulisi mahdolliseksi ja sen kysyntä kasvaisi, korkeakoulut todennäköisesti nostaisivat maksuja, jotta opetuksen järjestäminen olisi mahdollista. Sivistan mielestä avoimen opintomaksujen maksukatto tulisikin poistaa, sillä opintojen järjestämisen kustannukset vaihtelevat korkeakoulujen ja eri alojen välillä.

Tuovinen Paula
Sivistysala ry